15/05/2021

Η διακονία στην Εκκλησία κατά την περίοδο της πανδημίας

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Στο πλαίσιο του 6ου Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ των Δελφών που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο Αθηνών, κατά το πλείστον με τηλεδιασκέψεις λόγω των υγειονομικών μέτρων, μίλησε την Πέμτπη 13 Μαϊου ο Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος, μαζί με τους Σεβ. Μητροπολίτες Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομο και Νέας Ιωνίας κ. Γαβριήλ, και συντονιστή τον Αναπληρωτή Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής Αθηνών κ. Ιωάννη Παναγιωτόπουλο και με θέμα «Η Εκκλησία στην εποχή της πανδημίας».

Ο Σεβασμιώτατος τόνισε πως κατά τον καιρό της πανδημίας, τόσο στην πρώτη όσο και στην δεύτερη περίοδό που κλήθηκε να διακονήσει την Εκκλησία στον

καίριας σημασίας ρόλο του Εκπροσώπου Τύπου της Ιεράς Συνόδου και του Αρχιεπισκόπου, είχε βαθύτατη επίγνωση όλων αυτών των κινδύνων των ενδεχομένων συγκρούσεων μεταξύ Εκκλησίας και Πολιτείας, μεταξύ θεολο-γίας και επιστήμης, μετα-ξύ Ιεράς Συνόδου και μελών της Εκκλησίας, μεταξύ Εκκλη-σίας και Μέσων Γενικής Ενημέρωσης, επισημαίνοντας πως προσπάθησε με όσες δυνάμεις είχε να τις αποτρέψει.

"Βε-βαίως, ήταν επαχθές το έργο αυτό, επικίνδυνο, σχεδόν «αυτο-κα-ταστροφικό», όπως το χαρακτή-ρισε ένας δημοσιογράφος. Δέχθη-κα επαίνους και ψόγους από όλες τις πλευρές, αλλά το έκανα με υπακοή στην Εκκλησία, χωρίς ατομική ιδιοτέλεια και με την βεβαιότητα ότι θα το κρίνει η ιστορία και οπωσδήποτε ο Θεός, ο Οποίος βλέπει το βάθος της καρδίας μας. Και τελικά χαίρομαι επειδή θα με κρίνει ο Θεός που βλέπει «τον έσω άν-θρωπο» και όχι οι άνθρωποι, οι οποίοι βλέπουν εξωτερικά και, συνήθως, είναι πολύ σκληροί", κατέληξε ο Σεβασμιώτατος.

Ο κάθε ομιλητής είχε την δυνατότητα μικρής εισήγησης 10΄ και απάντησης σε μία ερώτηση.

Δημοσιεύεται στην συνέχεια το πλήρες κείμενο της εισήγησης του Σεβασμιωτάτου κ. Ιεροθέου με τίτλο «Η διακονία στην Εκκλησία κατά την περίοδο της πανδημίας», σύνοψη της οποίας εκφώνησε στο Ζάππειο:

Τόν προηγούμενο χρόνο ἐνέσκυψε καί στήν Πατρίδα μας, λόγῳ τῆς παγκοσμιότητας, ἡ πανδημία τοῦ ἰοῦ sars-cov-2, πού προκάλεσε τήν λοίμωξη-ἀσθένεια covid-19, ἡ ὁποία ταλαιπώρησε πολλούς ἀνθρώπους καί πολλούς ὁδήγησε στόν θάνατο.

Αὐτή ἡ πανδημία ἐξελίχθηκε σέ δύο φάσεις, ἡ πρώτη ἀπό τόν Φεβρουάριο μέχρι τόν Μάρτιο τοῦ 2020 καί ἡ δεύτερη ἀπό τόν Ὀκτώβριο μέχρι τέλους τοῦ 2020 καί συνεχίζεται καί ἐφέτος.

Καί στίς δύο φάσεις κλήθηκα, χωρίς νά τό ἐπιδιώξω, νά παίξω ἕναν ρόλο, συγκεκριμένα νά διακονήσω τήν Ἐκκλησία, τήν μέν πρώτη φορά ὡς Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τήν δέ δεύτερη φορά ὡς ἐπιλεγείς νά κάνω τό ἐμβόλιο κατά τοῦ κορωνοϊοῦ ἀπό τούς πρώτους, στήν θέση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, γιά ποικίλους καί διαφόρους λόγους.

Θεωρῶ ὅτι ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος χειρίσθηκε τό θέμα αὐτό μέ θαυμαστή διάκριση, ἀκολουθώντας τήν ἀριστοτελική ἀρετή, ἡ ὁποία βρίσκεται μεταξύ τῆς ὑπερβολῆς καί τῆς ἐλλεί-ψεως.

Στήν μικρή αὐτή εἰσήγηση θά προσπαθήσω νά παρου-σιά-σω μέ κάθε συντομία τέσσερεις συγκρούσεις, οἱ ὁποῖες ἄρχισαν νά ἐμφανίζονται μέσα στήν κρίση αὐτή, ἡ ὁποία ἦταν καί κοινωνική καί ἐκκλησιαστική, καί τήν ὁποία κλήθηκα νά ἀντι-μετωπίσω. Τόσο ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ὅσο καί ὁ ἐκπρόσωπός της κληθήκαμε νά ἀντιμετωπί-σουμε τέσσερεις ἀναφυόμενες συγκρούσεις.

Ἡ πρώτη σύγκρουση πού θά μποροῦσε νά γίνη ἦταν μεταξύ Ἐκ-κλησίας καί Πολιτείας. Ὑπάρχουν διακριτοί ρόλοι μεταξύ Ἐκ-κλησίας καί Πολιτείας καί αὐτοί οἱ ρόλοι φαίνονται ἀπό τήν ὅλη παράδοση τοῦ Γένους μας καί τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά διατυπώ-θηκαν καί στό ἐν ἰσχύι Σύνταγμα τῆς Χώρας.

Ἡ Πολιτεία καλεῖται νά ὑπηρετήση τόν ἄνθρωπο στίς κοινωνικές του σχέσεις καί νά ἐνδιαφερθῆ γιά τήν κατοχύρωση τῆς κοινωνικῆς του ἐλευθερίας, τήν διαφύλαξη τῶν ἀτομικῶν του ἐλευθεριῶν, τήν ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητός του διά τῆς παι-δείας, τήν ἁρμονική συνύπαρξη ὅλων τῶν ἀνθρώπων σέ ἕνα κοινωνικό σύνολο.

Μέσα σέ αὐτές τίς ὑποχρεώσεις τῆς Πολιτείας εἶναι καί ἡ προστασία τῆς ὑγείας τῶν πολιτῶν.

Στό Σύνταγμα μέ τό ἄρθρο 3 καθορίζονται οἱ σχέσεις τῆς Πολιτείας καί τῆς Ἐκκλησίας, μέ τό ἄρθρο 13 προστατεύεται ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς

συνείδησης καί ἡ ἀπόλαυση τῶν ἀτομικῶν καί πολιτικῶν δικαιωμάτων, καί μέ τό ἄρθρο 5 προστατεύεται τό δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης ἀνάπτυξης τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀπόλαυση τῆς ἀπόλυτης προστασίας τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καί τῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν χωρίς διακρίσεις, καθώς ἐπίσης ἀπαγορεύονται οἱ περιορισμοί τῆς ἐλεύθερης κίνησης καί ἐγκατάστασης στήν Χώρα καί προ-στα-τεύεται τό δικαίωμα καθενός στήν προστασία τῆς ὑγείας καί τῆς γενετικῆς του ταυτότητας.

Ὅμως, στό συγκεκριμένο ἄρθρο (5ο) πού ἀναφέρεται στήν ὑπαγόρευση μέτρων πού περιορίζουν σέ ὁποιονδήποτε Ἕλληνα τό ἀτομικό του δικαίωμα γιά τήν ἐλεύθερη κίνηση προστίθεται ἑρμηνευτική δήλωση, πού ἔχει ἰσχύ συνταγματικοῦ ἄρθρου, κατά τήν ὁποία δέν περιλαμβάνονται (στήν ἀπαγόρευση) «ἡ λήψη μέτρων πού ἐπιβάλλονται γιά τήν προστασία τῆς δημόσιας ὑγείας ἤ τῆς ὑγείας ἀσθενῶν, ὅπως ὁ νόμος ὁρίζει».

Βάσει αὐτῆς τῆς συνταγματικῆς διατάξεως ἐξεδόθησαν ἀφ’ ἑνός μέν ἡ πράξη νομοθετικοῦ περιεχομένου, ἀφ’ ἑτέρου δέ οἱ διυπουρ-γικές ἀποφάσεις, πού ἀναφέρονται στήν «προστασία τῆς δημόσιας ὑγείας, ἤ τῆς ὑγείας τῶν ἀσθενῶν».

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ἁρμόδιο ὄργανο εἶναι ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος, ἔχει ἔργο νά κατευθύνη τούς Χριστιανούς στήν ἕνωση καί κοινωνία μέ τόν Χριστό, νά διδάσκη στούς Χριστιανούς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, νά θεραπεύη τά ψυχικά τους ἀσθενήματα, νά τηρῆ τούς ὅρους καί τούς κανόνας τῶν Τοπικῶν καί Οἰκουμε-νικῶν Συνόδων καί ὅλα ἐκεῖνα πού σχετίζονται μέ αὐτά.

Φυσικά, ἡ Ἐκκλησία ζῆ καί ἐργάζεται μέσα στήν ἱστορία, καί μέσα ἀπό τό σύστημα τῆς συναλληλίας ἀποδέχεται τήν καλῶς εὐνομούμενη Πολιτεία, προσεύχεται ὑπέρ τῶν ἀρχόντων, ὥστε νά νομοθετοῦν γιά τήν διαβίωση τῶν πολιτῶν καί τήν κοινωνική εἰρήνη. Ὅμως, σέ θέματα πίστεως ἰχύει ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἤ ἀνθρώποις» (Πρ. ε΄, 29).

Ἐπειδή κατά βάση οἱ πολιτικοί ἡγέτες εἶναι βαπτισμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ρήξη μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας δέν εἶναι ἔντονη, ἀλλά ὁπωσδήποτε πρέπει νά καθορίζονται τά ὅρια μεταξύ τους καί οἱ διακριτοί ρόλοι τους.

Στήν περίπτωση τῆς πανδημίας, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στήν σω-ματική ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου, ἐνδιαφέρονται τόσο ἡ Ἐκκλησία ὅσο καί ἡ Πολιτεία, γιά διαφορετικούς σκοπούς ἡ κάθε μιά ἀπό αὐτές. Κατά τήν Ἐκκλησία ἡ σωματική ὑγεία δέν ἀπολυτο-ποι-εῖται, ἀλλά βοηθᾶ γιά τήν πνευματική ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι τό συναμφότερο, ἀποτελεῖται ἀπό ψυχή καί σῶμα. Ἔπειτα, καί ἡ

Ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται γιά τήν μή μετά-δοση τῆς ἀσθένειας στούς ἄλλους ἀπό ἀγάπη, γιατί ἡ ἀσθένεια εἶναι ἕνας πειρασμός.

Ἔτσι, μέ ὅσα ὑποστήριξα στίς δημόσιες ἐμφανίσεις μου, ἐπεδίωκα νά βρῶ μιά χρυσῆ τομή, ὥστε νά ἐξυπηρετῆται ὁ ὅλος ἄνθρωπος καί, φυσικά, νά μή γίνη σύγκρουση μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας στό θέμα τῆς πανδημίας πού ἀφορᾶ τήν ὑγεία τῶν πολιτῶν.

Ἡ δεύτερη σύγκρουση πού θά μποροῦσε νά γίνη τήν περίοδο αὐτή ἦταν ἡ σύγ-κρουση μεταξύ Πίστεως καί Ἐπιστήμης. Πρέπει νά τονισθῆ ὅτι στήν μακραίωνη ἐκκλησιαστική παράδοση, ὅπως καθορίσθηκε κυρίως ἀπό τούς Πατέρας τοῦ 4ου αἰῶνος, δέν ἔγινε σύγκρουση μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης. Οἱ Πατέρες, ὅπως τό βλέπουμε στόν Μέγα Βασίλειο, τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης κ.ἄ., δέχονταν τά πορίσματα τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐποχῆς τους, σπούδασαν αὐτήν τήν ἐπιστήμη καί δέν ἔρχονταν σέ διάσταση μαζί της.

Ὁ Μέγας Βασίλειος στήν «Ἑξαήμερο», δηλαδή στήν ἐρ-μη-νεία πού ἔκανε τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, προσέλαβε τά ἐπιστημονικά δεδομένα τῆς ἐποχῆς του καί τά ἐνέταξε μέσα στήν προοπτική τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Αὐτό γίνεται κυρίως μέ τήν ἰατρική ἐπιστήμη, πού ἀποβλέπει στήν θεραπεία ποικίλων ἀσθε-νειῶν.

Ὅμως, ἡ σύγκρουση μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης ἔγινε στήν Δύση κατά τόν Μεσαίωνα, ἀλλά μέ ἄλλη προοπτική, γιατί αὐτή ἡ σύγκρουση ἔγινε μεταξύ τοῦ κοσμοειδώλου τῆς μετα-φυσικῆς καί τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν, μέ τήν ἀπο-δέσμευσή τους ἀπό τήν μεταφυσική. Ἀντίθετα, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ποτέ δέν ἀποδέχθηκαν τό κοσμοείδωλο τῆς μεταφυσικῆς, γι’ αὐτό δέν ἦλθαν σέ ἀντίθεση μέ τήν ἐπιστήμη τῆς ἐποχῆς τους.

Ἀκριβῶς, αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ὑπάρχουν σαφῆ ὅρια μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης. Ἡ πίστη εἶναι «ἐπιστήμη τῶν θείων», ὅπως τήν ἀποκαλεῖ ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καί αὐτή ἡ γνώση γίνεται μέ τόν νοῦ, ἐνῶ ἡ ἀνθρώπινη ἐπιστήμη ἀσχολεῖται μέ τά αἰσθητά, τά κτιστά καί χρησιμοποιεῖ ὡς ὄργανο τήν λογική. Ὁπότε, ὑπάρχει διττή μεθοδολογία ὡς πρός τήν γνώση τοῦ Θεοῦ καί τήν γνώση τοῦ κόσμου, πού σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει ἐνιαία μεθοδολογία.

Ἔπρεπε, λοιπόν, στό θέμα τῆς πανδημίας πού ἀνέκυψε νά κρατήσουμε τήν ἰσορροπία μεταξύ πίστεως καί ἐπιστήμης, μεταξύ θεολογίας καί ἐπιστήμης, μεταξύ «ἐπιστήμης τῶν θείων» καί «ἐπιστήμης τῶν ἀνθρωπίνων», δηλαδή νά βρεθοῦν τά ὅρια μεταξύ τους, ὥστε νά μή φθάσουμε στόν Μεσαίωνα ὅπου ἔγιναν τρομερές συγ-κρούσεις γιά ἐπιστη-μο-νικά ζητήματα, ἤτοι καύση βιβλίων, θάνατοι διά τῆς πυρᾶς κ.ἄ.

Φυσικά, ἡ ἐπιστήμη πρέπει ἡ ἴδια νά θέτη κανόνες βιοηθικούς, ἀλλά καί ἡ θεολογία νά προσδιορίζη τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θά ἐκφράζεται, γιατί ὑπάρχουν πολλά καί ποικίλα θεολο-γικά ρεύματα πού κυκλοφοροῦν σήμερα καί γι’ αὐτό πρέπει νά τίθενται σταθερά καί αὐθεντικά θεολογικά κριτήρια.

Ἡ τρίτη σύγκρουση πού ἄρχισε κάπως νά ἐμφανίζεται κατά τήν περίοδο τῆς πανδημίας ἦταν ἡ ἐσωτερική σύγκρουση με-ταξύ Ἱερᾶς Συνόδου καί μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καί κοινωνία θεώσεως, δέν εἶναι ἕνα ἀνθρώπινο σωματεῖο, ἀλλά Θεανθρώπινο Σῶμα. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο λειτουργεῖ αὐτό τό Σῶμα προσδιορίζεται καθαρά στίς Οἰκου-μενικές Συνόδους, ἀπό τούς Πατέρες, οἱ ὁποῖοι ἦταν Θεό-πνευ-στοι, καί καθόρισαν αὐτόν τόν τρόπο μέ ὅρους, πού εἶναι τά ὅρια μεταξύ ἀληθείας καί πλάνης, καί μέ ἱερούς Κανόνας. Ἔτσι, διασώζεται θαυμαστῶς ὁ ἱερός Θεσμός πού συγκροτεῖ τό Ἅγιον Πνεῦμα -«ὅλον συγκροτεῖ τόν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας»- καί τό χάρισμα κάθε μέλους τῆς Ἐκκλησίας.

Συμβαίνει στήν Ἐκκλησία ὅ,τι καί στό Νοσοκομεῖο-Θερα-πευτήριο γιά τίς σωματικές ἀσθένειες, ὅπου ὑπάρχει καί ἡ θεσμι-κή ὀργάνωση, μέ τήν διοίκηση, ἀλλά καί τό ἰατρικό καί νοση-λευτικό προσωπικό, καί γι’ αὐτό δέν πρέπει νά ὑπάρχη σύγκρουση μεταξύ αὐτῶν, ἀφοῦ καί οἱ δύο ἐξυπηρετοῦν τόν ἴδιο σκοπό, μέ διαφορετικό τρόπο ὁ καθένας.

Ὅμως, συχνά παρατηρεῖται σέ διάφορες κρίσεις, ὅπως καί στήν πρόσφατη ὑγειονομική κρίση, νά γίνονται συγκρούσεις -μικρές ἤ μεγάλες- μεταξύ τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας και τῶν χαρισμά-των τῶν μελῶν της. Τό γράφω αὐτό πολύ συμβατικά, γιατί καί ὁ ἱερός θεσμός εἶναι χάρισμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει πολλές φορές παρατηρεῖται δυσλειτουργία μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, γιατί ἄλλες φορές ἡ Ἱερά Σύνοδος μπορεῖ πρός στιγμή νά ἐνεργῆ κατά παρέκκλιση ἀπό τίς ἁρμο-διότητές της, καί ἄλλοτε οἱ πιστοί νά ὑπερβαίνουν τά ὅριά τους καί νά παρερμηνεύουν τίς ἀποφάσεις της. Συνήθως τέτοιες παρεκκλίσεις θεραπεύονται μέ τόν χρόνο ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα, πού δρᾶ καί ἐνεργεῖ στήν Ἐκκλησία.

Πάντως, αὐτήν τήν περίοδο προσπαθούσαμε νά μήν ὑπάρξουν μεγάλες συγκρούσεις μεταξύ Ἱερᾶς Συνόδου καί τῶν μελῶν της. Μέ τίς Συνοδικές ἀποφάσεις καί τόν δημόσιο λόγο ἐπιδιωκόταν νά ὑπάρχη, κατά τό μᾶλλον ἤ ἧττον, ἐξισορρό-πη-ση τῶν πραγμάτων γιά τό καλό τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δέν πάσχει μόνον ἀπό σωματικές ἀσθένειες, ἀλλά καί ἀπό ψυχολο-γικές, νευρολογικές καί πνευματικές ἀσθένειες.

Ἡ τέταρτη σύγκρουση πού θά μποροῦσε νά δημιουργηθῆ ἦταν μεταξύ Ἐκκλησίας καί Μέσων Γενικῆς Ἐνημέρωσης. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει μιά παράδοση πού προέρχεται ἀπό τό παρελθόν, ἀπό τόν 19ο αἰώνα πρό Χριστοῦ μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στόν Πατριάρχη Ἀβραάμ μέχρι τόν 21ο αἰώνα μ.Χ., δηλαδή παράδοση σαράντα περίπου αἰώνων. Τά Μέσα Γενικῆς Ἐνημέ-ρωσης λει-τουργοῦν μέ ἕναν σύγχρονο τρόπο, πού καθορίζει ὁ Κυβερνο-χῶρος, καί ἀναφέρεται στήν ἐνημέρωση τοῦ συγχρόνου ἀν-θρώ-που καί ἐπηρεάζεται ἀπό τήν νοοτροπία του. Οἱ ἄνθρωποι πού ἐργάζονται στά Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης ἔχουν ὑπ' ὄψη τους τόν νεωτερικό καί μετανεωτερικό ἄνθρωπο πού διακρίνεται ἀπό τήν κυ-ριαρ-χία τῆς λογικῆς, τῶν αἰσθήσεων ἤ τήν ἀμφισβήτησή τους, καί τήν πολυπλοκότητα τῶν σχέσεων, ἀπηλλαγμένων ἀπό ἀναστολές, ἠθικά συστήματα κ.ἄ.

Ὅταν, λοιπόν, ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά περάση στά Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης πρέπει νά γίνεται μέ ἕναν ἰδιαί-τερο καί προσεκτικό τρόπο. Οἱ δημοσιογράφοι, πού ἐκφράζουν, συνήθως, τίς κυρίαρχες τάσεις πού ὑπάρχουν στήν κοινωνία καί ἀποβλέπουν στήν ἐνημέρωση τοῦ μετανεωτερικοῦ ἀνθρώπου, κάνουν τό ἔργο τους μέ τά σύγχρονα ἐπιστημονικά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐπικοινωνίας.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Ἐκπρόσωπος Τύπου τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά γνωρίζη καλά τόν ρόλο του, τίς ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τήν ὅλη θεολογική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τόν σύγχρονο ἐπικοινωνιακό λόγο, μέσα ἀπό τόν ὁποῖο θά περάση αὐτό τό μήνυμα, ὥστε κατά τό δυνατόν, νά μή προκαλέση μέ τρόπο ἀρνητικό οὔτε τούς ἀθέους, οὔτε τούς ἀδιαφόρους, οὔτε τούς θερμόαιμους Χριστιανούς.

Εἶναι, ὄντως, δύσκολο αὐτό τό ἔργο, γιατί ἄλλη εἶναι ἡ γλώσσα μέ τήν ὁποία πρέπει ὁ Κληρικός νά ὁμιλῆ στό ἐκκλησίασμα, μέ τό κήρυγμα, καί ἄλλη εἶναι ἡ γλώσσα μέ τήν ὁποία πρέπει νά ὁμιλῆ στόν δημόσιο λόγο μέσα ἀπό τά ποικίλα Μέσα Γενικῆς Ἐνημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, ἱστοσελίδες) καί στούς ποικίλους ἐκπροσώπους τῶν Μέσων αὐτῶν.

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι κατά τόν καιρό τῆς πανδημίας, τόσο στήν πρώτη ὅσο καί

στήν δεύτερη περίοδό της πού κλήθηκα νά διακονήσω τήν Ἐκκλησία στόν καίριας σημασίας ρόλο τοῦ Ἐκπροσώπου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, εἶχα βαθύτατη ἐπίγνωση ὅλων αὐτῶν τῶν κινδύνων πού προανέφερα, ἐννοῶ τῶν ἐνδεχομένων συγκρούσεων μεταξύ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, μεταξύ θεολο-γίας καί ἐπιστήμης, μετα-ξύ Ἱερᾶς Συνόδου καί μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ Ἐκκλη-σίας καί Μέσων Γενικῆς Ἐνημέρωσης, καί προσπαθοῦσα μέ ὅσες δυνάμεις ἔχω νά τίς ἀποτρέψω.

Βε-βαίως, ἦταν ἐπαχθές τό ἔργο αὐτό, ἐπικίνδυνο, σχεδόν «αὐτο-κα-ταστροφικό», ὅπως τό χαρακτή-ρισε ἕνας δημοσιογράφος. Δέχθη-κα ἐπαίνους καί ψόγους ἀπό ὅλες τίς πλευρές, ἀλλά τό ἔκανα μέ ὑπακοή στήν Ἐκκλησία, χωρίς ἀτομική ἰδιοτέλεια καί μέ τήν βεβαιότητα ὅτι θά τό κρίνη ἡ ἱστορία καί ὁπωσδήποτε ὁ Θεός, ὁ Ὁποῖος βλέπει τό βάθος τῆς καρδίας μας. Καί τελικά χαίρομαι ἐπειδή θά μέ κρίνη ὁ Θεός πού βλέπει «τόν ἔσω ἄν-θρωπο» καί ὄχι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι βλέπουν ἐξωτερικά καί, συνήθως, εἶναι πολύ σκληροί.